

ИЗДАТЕЛЬСТВО „КРАСА І СИЛА“ Ч. 2

Др. ВАСИЛЬ ПАЧОВСЬКИЙ

СВІТОВА МІСІЯ УКРАЇНИ

ПЕРЕМИШЛЬ
НАКЛАДОМ А. ЯЦКОВА
1933

Література :

- Ле Бон: Психологія розвитку народів.
Мк. Дугаль: Психологія групи.
Е. Баркер: Народний характер.
Г. Кершенштайнер: Державно-громадянське виховання.
В. Липинський: Листи до Братів хліборобів.
С. Гессен: Основи виховання (питання авторитету).

Дмитро Чижевський :

Нариси з історії філософії на Україні — Прага 1931.

Дмитро Антонович :

Курс історії українського мистецтва — Прага 1923.

В. Щербаківський :

Основні елементи орнаменталії українських писанок та їхнє походження — Прага 1925

R. N. Condenhove Katergi : Paneuropa Die Weltanschauung der Zukunft.

II 633.869

Конструктивні ідеї державности та космічна місія Української Нації.

(Реферат виголошений в „Молодій Громаді“ в Перемишлі,
дня 22. січня 1933 р.)

I.

Історичні ідеї України.

Всі великі державні нації мають ідеї свого національного післанництва, які виростають з почуття самоповаги провідної верстви. Суть цієї ідеї — як каже В. Липинський — лежить в тому, що провідна верства, а з нею ціла нація вважають себе покликаними вищими силами, в які вірять, до виконання їх наказів.

І кілька було і є великих державних націй, стільки є проявів месіанізму. Найбільше відомий завдяки Біблії месіанізм колишнього народу Ізраеля, який дає силу життя жидівській нації через п'ять тисяч літ мимо того, що ця нація не мала держави, ні своєї землі — та хоч розбита і розсіяна по між ріжні народи світу творить солідарну групу в обороні визнавців закону Мойсея. Опріч жидівського відомий нам краще месіанізм польський та московський, який витворив прояви почуття національної гордості. Це почуття виявилось у великому творчому пориві провідної верстви до здобуття для своєї нації окремого Богом і людьми оправданого місця на світі.

Гасло Маццінія великого творця свідомости італійської нації було „Бог і народ“. В народі і через народ люди зв'язані зі собою свобідною співучастю в його житті підносяться до висоти обовязків супроти Бога. Звідтіль виникає, що в сутті народу лежить **місія**. Є він покликаний і призначений до сповнення Божого пляну. Мусить його сповнити в межах своїх границь і можливостей свого розвою. Має одначе також ширші і більші обовязки. Ніякий народ не може жити тільки сам для себе; кождий має обовязки супроти інших, супроти загальної європейської системи і супроти цілого людства.

Баркер, професор історії і соціології університету в Кембрідж в своїм творі „Народний характер“ каже осьяк про національну свідомість та конструктивні ідеї народу: „Національна свідомість є витвором XIX століття. Народи існували вже тоді, як існували у ряді століть. Але не це, що просто існує, має значіння. Дійсне і рішаюче значіння посідає

це, що може бути поняте як ідея і як ідея є втілене в кінетичну силу до того ступня, що може стати приводом і жерелом ділання. В світі чину тільки так поняті ідеї витворюють електричну енергію і **народ** мусить бути чимсь більше, аніж фактом, **мусить стати** перше **ідеєю**, поки може стати динамічною силою.

Народ, що хоче стати державою, є це зобразована система індивідуальних стремліннь під кермою спільного запасу конструктивних ідей. Як раз ці „**організуючі ідеї**“ гуртують людий в суспільність, вказують йому відповідні в цьому становиска й устійнюють їх взаємини, а краще сказати точніше: люде самі гуртуються, займають відповідні становиска устійнюють свої відношення в світлі нових ідей.... Ті, що мають дар ясновидіння та енергію хотіння і змагання, що ясно бачуть провідні ідеї і мають могутню волю їх реалізації — ті є творцями народів“.

Якаж ідея може стати динамічною силою української нації? Ідея самостійної України проголошена універзитетською молодю на вічу у Львові 1900 р. разом з брошурою Р. У. П. пера Михньовського не могла перетворитися в тіло, бо вона не перейшла в кров і кість української нації за нестачею свідомости тих головних елементів, які становлять суть української державности та місії України в історії все-світу. Хоч українська молодь 1900 р. проголосила сю ідею на взір державних народів, не ясуючи докладно її змісту, — то як поставлено резолюції про ідею Самостійної України, усі учасники віча зірвалися як орли і заспівали з повної груди „Ще не вмерла Україна“. Я плакав ревно і бачив у більшості присутніх з очий ринучі сльози, бо всі прийняли її як ідею воскресення Нації емоційно, цілою душею і глибиною чуття. Тоді зродилася „Молода Україна“!

Цей зрив молоді викликав серед старшого покоління констернацію. Навіть найчільніші громадяни осудили його в часописях безглуздям, дорікаючи молоді, що хоче відірватися від габсбурської монархії, яка „положила такі заслуги для Русинів“. Сей сервілізм можна вияснити тим, що Українці XIX століття були тільки **нація літературна** дуже вузкого покрою за браком великої ідеї.

Першу велику месіянстичну ідею княжої України, **ідею Святої Руси** від Володимира до Юрія II украла нам Москва, оплюгавивши її кровю азійського деспотизму. З княжих часів нам лишилися тільки руїни Галича, св. Софія і Печерська Лавра в українськїм Римі. А літописів, тієї грамоти старинности нашої нації та геніяльний твір ідеї державности „Слова о полку Ігореві“ — мусіли ми видирати з загребущих рук Москви, але тих памятників ми не уміли читати як Греки читали Гомера. На гробі княжої України, як написав Філянський:

„Нам царство Скифії нічого не сказало —
Біріллям, блекіттю минуле поросло“..

Другу месіянстичну ідею козацької України, ідею **лицарів Хреста святого** від князя Байди Вишневецького до Кальнишевського під булавою гетьманів з високим стилем з українського бароку нам оплюгавила історія накинена північними сусідами. Їх могили не промовляли до нас заповітом воскресення і не привели нас до великого чину, бо на їх могилах, як каже поет минулого, Філянський:

Хрестів поставити в вій час ми не зуміли,
Зоря вечірняя вітає їх могили,
Одна вечірняя їх чує заповт!

А третя месіянстична ідея української нації, **ідея федерації всіх Славян** в формі конфедерації вільних народів, ідея Кирило Методієвського братства висловлена в „Книзі Битія українського народу“ пропала теж затоптана в болото та злегковажена сусідами. Тарас Шевченко оплакав її смерть кровавими сльозами та ставив нову Україну „без холопа і без пана“ — а другий наш геній, Микола Гоголь висміяв російською мовою сміхом руїни Росію Петра Великого і, навчивши Росіян сміятися з держави, розвалював її для воскресення вільної України...

Та з проголошенням ідеалу Самостійної України наступає зворот в українській просвітянській літературі. В Галичині окрім Стефаника, Мартовича та Кобилянської з Буковини туртується під гаслом мистецтва для мистецтва гурт „Молодої Музи“, в якій склад входили Бірчак, Б. Лепкий, Луцький, Карманський, В. Пачовський, Чарнецький, Твердохліб та Яцків, прихилиючись до споріднених духом надніпрянських поетів Філянського, Олеся і Чупринки, які виступали під напрямом М. Вороного.

„Мистецтво для мистецтва!“ — гасло аристократів духа привів зі заходу Галичини польський письменник європейської міри Ст. Пшибишевскі, що оголосив своє „Confiteor“ в краківськім „Życiu“ 1. січня 1899 де сказано: „Мистецтво не має ціли, бо воно є самоціллю, є абсолютом, який стоїть поза добром і злом, воно є сильнішим, або слабшим відбиттям абсолюту душі. Нарід — каже він далі — є частиною вічності, а в нім стремлять коріння артиста, з нього як з рідної землі тягне артист найживловішу силу. Артист стремить корінням в народі, але не в його політиці, не в його зовнішних перемінах, тільки в тім, що є в народі вічне: в його відрубності від усіх иньших народів, в річі відмінній і одвічній, то є расі. В творах мистецтва найсильніше проявляється **сутній внутрішній дух народу**“.

У Польщі аристократами духа являється еліта інтелігенції, для якої творено мистецтво, а Молода Україна найшла аристократів духа в світі селянської маси, яка має культуру тисячліть в своїому поведенні, піснях і світогляді. Ідеологи Молодої України вглибилися в душу нашої нації, аби з вічних елементів добутих з тайни століть вложити кість і вілляти кров у велику ідею Самостійної України. Дух молодих письменників працював над загадкою, над питанням, над тайною

чому наш народ тратить раз у раз верхи на користь сусідів а рівночасно росте по дням, по ночам, по годинам як папєроть без цвїту...

Адже в XIX столїтті народ наш заперся і доконав кольосального діла кольонїзації чорноморських берегів, а ми, інтелїгенція його, проявили себе тїльки, як нація літературна з ідеєю вузкого мужицького покрою. А нація **з ідеєю державности** мусить мати в літературі ясно й активно поставлену справу війська, промисловости, земледїлля, адміністрації й фїнансів — для удержання держави в модернім значінню.

Ідею утворення Самостійної України в етногафїчних границях ставив В. Пачовський в містерїї „Сон україньської ночі“ виданїй 1903 р., де вивів боротьбу течій серед студєнства себто: одної, яка хотїла тїльки звалити царат „мечем“, та другої, яка хотїла зразу поставити ідею самостійної держави „золотим вїнцем“ України. Але на це націоналістичне гасло ще тоді не відгукнувся голос загалу інтелїгенції, не то мїліонів. Іван Франко, хоч повірив 1905 р. що Україна „засяде у народів вольних колї“ і „гляне, як хозяїн домовитий по своїй хатї і по своїм полі“ — та зясував тїльки **ідею недержавної нації** у „Мойсею“ виданїм 1905 р. в його прїтчі про „терен“, який каже до сусідів:

„Здобувати му поле для вас,
Хоч менї не потреба,
І стелитися буду в низу,
Виж буяйте до неба.
Боронити му вступу до вас.
Спижевими шпичками —
І скрашати му всі пустарї
Молочними квітками;
І служити му зайцю гнїздом,
Прїстановищем птаху,
Щоб росли ви все краще, а я
Буду гинуть на шляху“...

II.

Консервативні ідеї України.

Але Молоду Україну захопила **ідея активности** для здійснення державної ідеї і можемо з гордістю сказати, що ми кидали перші вогні бою серед просвітян, а з духа і труду нашого чола стали наші учні елітою Сїчових Стрїльців, яких гимном стала пісня журавлів Б. Лепкого „Видиш, брате мій“!

Аж ударили труби їздців Апокаліпси 1914 року, то велика світова війна заставила нас усіх до чину. А як надлетїла буря великої революції зрушена українським революційним духом, тоді вкладали ми **зміст у велику будівлю** держави, хто мечем, хто кровю, хто трудом чола і громом слова у таборї полонених слїпих на очі, хто пером моченим в кровї серця на полі битви, а всі цілою душею. Молода Україна показала, що наша поезія — не полова, а навіть не тїльки вогонь, як писав Франко — в одежі слова, а діло диво з іскрою Прометея...

Хто з нас перейшов з мечем в руці через пекло Данта, хто кинув на жертву для ідеї державности родину, кар'єру і славу, хто бив у дзвін сріберний Закарпаття і будив сонних на Срібній землі утрачений, а хто поляг червоною китайкою вкритий на полі боротьби за честь, за волю, за правду України — а ніхто з нас не ждав з заложеними руками і оглядався на гори і мости, аби були цілі кости.

І ось велике потрясення війни заставило нас переживати у прискоренім темпі за пять літ на ново **цілу трагедію** козаччини від Байди до Мазепи закляту в безсмертне слово тов. Чарнецького:

Іване без роду, Іване без долі,
Куди не ходив ти, чого не видав —
І в спеку і в стужу і в лісі і в полі
Ти гинув, а славу сусід добрий взяв!

Та велика трагедія розвалля України подала нам розв'язку проблеми нашої нації — сотворила велику **легенду безсмертя України**. Що перша постать цієї легенди століть — то представник аристократичного консерватизму в особі вічного лицаря, князя **Михайлика**, що під зраду Татарських людей узяв на спис Золоті Ворота як сніп жита і заніс до Царгороду. Там він держить сторожу о хлібі й воді через шістьсот літ коло Золотих Воріт, того символу української державности. Стоять вони незримі для Українців коло Царгороду і ждуть слухного часу, аж князь Михайлик перенесе їх назад до Києва і поставить на граніт державности, як Українці спізнають в пеклі лихоліття, що за скарб є своя держава — під гаслом: Держава, або смерть!

А друга постать великої легенди століть — це узмисловлення українського духа — революціонера в постаті українського Агасвера, вічного **Марка Проклятого**, який в імя ідеї свободи волі зясованої Чупринкою, як ідеї „бунту для бунту“ все хоче добре зробити, а все йому виходить на зло, тому замість ставити, мусить все валити!

Під гаслом самостійности за чверть століття Молода Україна відобрала від Москви всіх украдених **геніїв** нашого **мистецтва** рівних Шевченкові, себто малярів Дмитра Левицького, Антона Лосенка, Володимира Боровиковського, Айвазовського, Куїнджія та Миколи Ге; — різьбарів Михайла Козловського, Івана Мартоса та Архіпенка, музиків Чайковського і Бортнянського та генія слова Миколу Гоголя.

А тимчасом під гаслом Михайлика: „державна або смерть“ молоді мистці самостійної України стали добувати з тих елементів, що є вічноживі в тисячеліттях нашої бувальщини нові цілі, **нові ідеї**, нову місію української нації в космосі всесвіту.

Перша ідея консервативна кн. Михайлика, яку добуто з попелу століть для зросту нашої нації, для підбудови української держави є ідея **сили землі**, що живе в душі кожного Українця.

За княжих часів український народ утотожнював державу зі землею. Найбільший поет нашої державности, автор

„Слова о полку Ігореві“ взиває князів вступити в золоте стремя за обиду сего времени, за рани князя Ігоря, за землю руськую і кличе:

„О стогнати землі Руській помянувшє первую годину і первих князей! О Руськая земле, уже за шеломяннем еси!“

За козацьких часів співав народ у думі: „Українська земле, усім ти, земле, богатая, та за ворогами своїм дітям проклятая!“ Українська еміграція ХІХ віку шукала по цілому світі землі такої як на Україні, а наш хлібороб знається за всі народи найкраще на чорноземі, захопив найкращі землі на Півдні, на Туркестані, на Сибірі і в Канаді та став найкращим піонером земельної культури на світі.

Ту містичну ідею землі врослу в душу нашого селянства заклала в літературі Ольга Кобилянська в повість „Земля“. Ту ідею закликав Стефаник у довічне слово: „Вона, земля за твою силу дає тобі повну хату дітей і онуків, що регочуться як срібні дзвіночки і червоніють як калина“. А як сини йдуть на українську війну, батько каже: „Хай вас закопаю у цю нашу землю, аби воріг з цього коріння її не віторгав у свій бік“ — в ім'я довічного факту, що де є могили свідомих ідеї, там прийде воскресення!

І нині побачив світ затривожений зростом комунізму, що одинокою остоею культури проти московського імперіялізму, що грозить світовим пожаром кочовою ордою Європі є вал українських селян, який окопався в землі в окопи позиційної війни і бореться за обиду сего времени, за землю українську, за добутки тисячеліття, бореться на життя і на смерть від Чорного до Білого моря, від Олексія Михайловича до нинішнього дня.

Друга ідея консервативна, яку добули ми з попелу століть для зросту нашої нації, для відбудови української держави, для місії українського духа є **культ животворної національної релігії** на підкладі культу сонця..

Плаче в голос Ярославна
Осьмомисла доня славна
У Путивлі серед хмар:
Сонце світле, всім трисвітле,
Шлеш тепло, красу і ярь —
А на воїв лада лучі
Ти пррстер огнем жагучі
На безвідді луки гнув —
В спеці, в справі, в лютій згазі
Туги тугою замкнув.

То княжна Ярославна, як дитина народу Дажбожих онуків, молиться не до християнського бога, привезеного на незрозумілій мові з Греції, а до Бога Сонця, як молились предки дві тисячі з половиною літ перед Христом на Україні. Адже всі старинні свята Калиті, Коляди, Шедрівки, Колодія, Великодня, Купайла Івана, всі свята, починаючи від Маковія до Пилипа відзначаються спеціальним культом народу, бо під християнськими святими лежить в основі три з половиною тисячі літ культу сонця Дажбога. Доказом того я-

вляються писанки мальовані знаками, які є **символом руху бога сонця**, себто гачковий хрест (свастика), троячок (трикветер) та зірка (розета), які виступають в найстарших пам'ятниках культури Сходу і Америки. Культ сонця прийшов на Україну в кінці бронзової епохи і завдяки сему культові Українці, як оселий народ сотворили обрядові пісні на соняшні свята з припівкою „Даждь-Боже!“

Інтелігентови, що відбився від народу, затратив національну культуру і пошану до неї, видаються ті свята обрядові пересудом, пережитками, але у селян на цілій Україні християнський культ еднається з культом сонця. З цього культу національних свят вийшла вся культура леліяна в Галичині жонатим священством від Шашкевича до Марка Мурави, з цього культу, що еднав з народом інтелігенцію й утворив в священничій родині еліту відродження нашої нації в Галичині через ціле XIX ст. В тих святах найкраще ясується той аристократизм духа нашої нації, тому так надаються вони до артистичної творчости не тільки в поезії, але й у **малярстві**, як бачимо се на „Гагілках“ Труша, або в прекрасній процесії на воскресні утрени Піймоненка. Той високий лет духа ясується в архітектурі наших церков від запорожської церкви в Самарі аж до Волоської церкви, або св. Юра у Львові, увіковіченій як символ значіння релігії для нації в безсмертних мальовилах Новаківського. Вкінці той культ національної релігії становить один з елементів тої космічної місії української нації, яка має злучити дві розсварені християнські церкви, східну і західну, в один храм Христовий Евразії.

Завдяки тому релігійному культові наші селяни мають в собі **той аристократизм духа** оснований на старинній культурі, якого не має ніякий народ в Європі яка переймила тільки римську цивілізацію. Завдяки тому аристократизмові наші селяни не піддаються чужій культурі мимо 600-літньої затрати своєї державности, завдяки тому аристократизмові духа наш нарід проглинув в себе Скитів, Сарматів, Печенігів, Торків, Половців, Татарів, а тепер пожерає всіх колоністів, які осідають на селі, бо їх діти вже в третьому поколінні говорять українською мовою. Тому наш нарід тратить раз у раз верхи інтелігенції, як вона відривається від старинної національної культури — на користь пануючих націй — але нарід внизу виріс на велитня і росте по дням, по ночам, по годинам завдяки своїй релігії освяченій обрядовими святами до нинішного дня.

Трета ідея консервативна, яку добуто з попелу століть для зросту нашої нації, для будови нашої держави є ідея здобуття **Чорного Моря** як дороги до океану.

„Ей на Чорному Морі,
На камені біленькому,
Там сидить сокіл ясенський,
Жалібненько квилить, проквиліє“,

співає народна дума про Олексія Поповича, що сповідається з девяти гріхів Великому Богу і святому Чорному морю. Ой

вже давно той сокіл українського духа споглядає на святе Чорне море ще того часу, як плів Олег Віщий на чолі Великої Скуфи всіх племен на Царгород, як боровся Ігор в грецькім огні на Чорному морі, як Святослав Хоробрий вертав зі золотом грецького змія з Дунаю, аби Царгород добути, або дома не бути. Він був свідком, як князь Олег прибивав щит з тризубом на брамах Царгороду, отворяючи нам ворота на отверте море до океану.

Сокіл нашого духа був свідком, як Запорожці здобували Каафу, Синопу, Трапезунт, передмістя Царгороду за Сагайдачного, аж дрояв турецький султан, перед яким тремтіла ціла Європа, бо Чорне Море „любиле завзятих чубатих Славян“. Хоч як тяжко їм було через пороги дібратися до бережжа, та пороги не спинили гону нашої нації до моря. За княжих часів українська людність сягала до річки Росі, за козацьких часів до річки Самари, а нині Українці обняли раменами Чорне Море від Кавказу до Дунаю, бо нація з гербом тризуба боролась за Чорне Море через тисяч літ своєї історії

Однак через пороги Українці були тільки річною нацією, ці романтичні пороги відкинули нас від моря і звернули Україну до півночі таї завели її під руки Московщини. Але душа нашої нації, ззеліана творцями мистецтва все рвалася до моря. Море змалював в чудових картинах маляр Айвазовський, море оспівали за Шевченком всі поети Молодої України: Леся українка, Олесь, Лепкий, Пачовський та український літаючий Голяндець, П. Карманський. До моря зложив свій псалом хрестний батько українського чистого мистецтва М. Вороний свій псалом:

Чолом тобі спие, широкее море,
Незглибне, безодне, безмежний просторе,
Могутная сила, чолом!
Дивлюсь я на тебе і не надивлюся,
Думками скоряюсь, душею молюся,
Співаю величний псалом ...
Пришов я до тебе змарнілий та бідний,
Протеж не чужий, але близький та рідний,
Тобі бо віддавна я свій!...

Море було мрією нашої нації, але тепер Дніпрельстан закрив пороги і злучив Київ з Чорним Морем, тим робом звязано на все море з Україною. Значіння Дніпрельстану не в промисловости для нас, а в епохальній події, що ми стали через його морською нацією, якої столиця Київ лежить над морем.

Хоч нас хочуть диктатори з Москви відперти від моря чужою кольонізацією, та українська нація що прогинула Печенігів, Половців, Татарів — прогине і сесю кольонізацію і завісить свій знак тризуба на Криму на скалі Чатирдагу, посягне рукою до Царгороду за Золоті Ворота до отвертого моря, за які боролась наша нація через тисячліття і бореться з цілим світом до нинішного дня.

Четверта ідея консервативна, яку добуто з попелу

століть для зросту української нації, для української держави є боротьба Європи з Азією, є боротьба європейського духа нашої споконвіку осілої нації проти азійського духа кочової орди за культуру на основі розвою індивідуальности.

Ч. рні тучі з моря йдуть, хочать прикрити чотири сонця, а в них трепещуть сині молнії. Земля тутнеть, руки мутно текуть, пороси поля покривають, стязи глаголють: Половці йдуть від Дона від моря і від усіх стран, руськія полки обступіша. Діти бісові кликом поля преградиша, а храбріі Русичі преградиша черленими щити. Тут ся копіям поламати, тут ся саблям потручати на ріці на Каялі у Дону великого! Бити грому великому, іти дождю стрілами од Дону великого...

Ой так, між Доном а Дніпром ломав копія нераз цілетисячеліття бій Європи з Азією. На той бій ішли побідні походи Олега, Ігоря, Святослава, туди йшли 93 походи Мономаха, тут розігралася битва над Каялою, рокова битва над Калкою, могильна битва під Полтавою, воскресна битва під Крутами, тут між Дніпром і Доном Русь-Україна поклалада голови за геленську свою культуру індивідуальности проти орди азійського колективу і тут бореться вона з кочовою Азією до нинішного дня.

III.

Місія України в перебудові світу.

Пята ідея то вже революційна ідея Марка Проклятого, яку добуто з попелу століть для зросту української нації, для будови української держави, для місії українського духа в космосі всесвіту, в культ свободи волі у кожної індивідуальности для осягнення найвищого ідеалу етичної свідомости, ідеалу внутрішньої гармонії.

Ідея свободи волі виступає в тисячелітті історичного життя як руйнуючий і будуючий елемент нашої держави. За княжих часів культ свободи волі був причиною ростою великої держави Володимира на князівства, які за браком пошани для авторитету великого князя під гаслом „мужаймося самі“ для слави — вели зі собою межиусобиці, спроваджували чужинців на себе і довели до генези татарських людей, які розвалили державу. За козацьких часів культ свободи волі приводив теж до вирізування себе під проводом отаманів, які хотіли добути для себе гетьманську булаву і привели до упадку другої держави; за нових часів культ свободи волі дійшов до гасла „самособіпанства“, яке не признавало ніякого суверена на основі анархічного світогляду довело до розвалу третьої держави за наших часів...

Культ свободи волі даний Українцям від природи в імя прислів'я: „Степ та воля — козацькая доля“ — привів по упадку княжої держави до самочинного утворення нової державотворчої верстви себто козацтва, яке після побідного зриву проти неволі свого світу, утворило другу державу

з оригінальним устроєм відповідно до характеру своєї нації. Отже цей культ свободи волі стане позитивним в будові держави, як у масі засіємо свідомість користий з власної держави для кожної одиниці.

Тоді кожний провідник-індивідуаліст мусить мати на англійський лад стільки імперіялізму, містицизму, ідейности, розуму і волі, що зуміє обмежити свій індивідуалізм і анархізм верховною владою суверена і обов'язком супроти земляків, які будуть його пильнували ради своїх користий з держави. Української держави примусом до послуху для волюнтаристичної групи провідників збудувати не можна, бо дух свободи волі, Марко Проклятий розвалить таку державу, тільки муситься її будувати пробудженням національної гордості і самопошани для своєї високої культури і свідомістю хосенности з держави для кожної одиниці — тоді „врата адові не одоліють“ її будови і трівкисти.

Ідея культу свободи веде до осягу глибокого внутрішнього змісту нашої старинної культури в нутрі нашої держави. Ціллю її є розвії геленського індивідуалізму, для виявлення своєї повновартности, яка живе в душі кожного Українця, що почуває себе мікрокосмом, бо в глибині серця як в безодні криється усе, що є в цілому світі. Звідси звістне зі світогляду Сковороди і Гоголя визнання для кожної людини права на власний індивідуальний етичний шлях, званий „плюралістичною етикою“, звідси завданням людини, після Сковороди, є шукати правди і змагати до неї.

Але правда — це ціль неосяжна і як раз усе щастя людини випливає з безупинного шукання правди. Звідси прикметою Українців є терпимість до чужого світогляду, навіть релігійного, бо вони відкидають московський погляд, що вічна правда проявляється тільки одним способом на цілому світі. Коли світогляд Толстого є фаталістичний, який зводить прояви самосвідомої особистости до невірничого послуху незмінним законам — то світогляд Сковороди є евідаймоністичний і оптимістичний, що приписує людині розум і свобода волі, для того основою філософії Сковороди була грецька девіза: пізнай себе, бо „бути щасливим не означає нічого иньшого, тільки знайти себе самого, самого себе пізнати і відповідно до того жити“. Між індивідуальними етичними типами повинна панувати не боротьба, але мир, себто згода і гармонія після світогляду Українців — мир між людьми, мир людини. (Сковорода, Гоголь, Юркевич, Куліш). До ідеалу гармонії зовнішньої приєднується ідеал внутрішньої гармонії з Богом „який є краса“.

Найвищий ідеал теперішньої нової Європи, до якого вона хоче піднести дорогою виховання повновартність особовости в покоління є той український ідеал внутрішньої гармонії, як найвищий ідеал етичної свідомости, який був вже ідеалом Сковороди, Гоголя, і Юркевича і є ідеалом українського духа до нинішнього дня.

Сема ідея, що повстає зі сполуки консервативних ідей Михайлика з революційною ідеєю Марка Проклятого добута з попелу століть для зросту української нації, для місії українського духа в космосі всесвіту є ідея української держави, символом якої є Золоті Ворота двох світів: Сходу і Заходу.

Ті Золоті Ворота з великої легенди століть ждуть на велику хвилю перенесення до Києва. Для того великого чину мусить зеднатися князь Михайлик, дух консерватизму тисячлітньої культури як дух народньої розважності (рознаду ми) з революціонером Марком Проклятим, як духом спільні волі маси на основі територіальної системи будівництва української держави.

Чому ж Золоті Ворота, на яких стояв золотоверхий храм є таким символом державности? Хиба наша княжа держава не була золотими воротами для переливу культури Азії до Європи і навпаки через 500 літ?

І тепер найвищим імперативом української нації є держава зі столицею в Києві, в тім українським Римі, де мусять стати Золоті Ворота двох світів Сходу і Заходу і де виросте зі старіючої культури Європи та з глибини азійської Індії нова висша культура, яка буде мати космічне значіння, бо елементи тих двох світів зберіг український народ з життя тисячеліть в своїм світогляді і зберігає їх до нинішного дня.

IV.

Синтеза і завдання великої хвилі.

Збираючи ті всі ідеї, дійшли ми, творці чистого мистецтва до осьякої синтези:

1) Українська нація мусить боронити посідання своєї землі, яка дає їй силу;

2) Мусить хоронити традицію національної релігії, яка дає їй відпорність проти натиску сусідів;

3) Мусить опанувати верховладу над Чорним Морем і пролив до отвертого моря для доступу до океану;

4) Мусить воювати на життя і на смерть в імя геленської культури Європи з кочовою цивілізацією колективу Азії;

5) Мусить узгіднити з державною ідеєю культ свободи індивідуальности для довершення давньої ціли своєї культури, себто до повновартности кожної особовости;

6) Мусить підняти гасло справедливости для всіх народів світу для гармонії в житті людства, аби сповнити свою космічну місію в історії.

7) Мусить сотворити державу, яка буде Золотими Воротами між Азією і Європою, а храм золотоверхий на них засяє як фенікс високої культури нового світу Евразії.

Як приведем до повної свідомости ті елементи і завдання української місії в культурі космосу — збудим серед верхівки нашої нації нетільки відпорність проти напору чужинців, але

вितворимо національну гідність і гордість притягаючи розсіпані по світу таланти наші, гордість на се, що Українці як спадкоємці найстаршої гелленської культури на сході Європі належать до першорядних що до своєї повновартности народів світу.

Та верхівка мусить впоїти в маси українського люду цю віру в ідею нашого післанництва; аби змінити українську націю в динамічну силу тої думки, що Творець, як безпричинна причина всіх причин, виростав старинну українську націю у неволі до стану велитня на грані двох культур Європи й Азії для великої ціли.

Дорогою бездержавного пониження покликав нас Творець середвирізуючих себе народів до заведення **Божого ладу**, який веде до гармонії всіх народів світу. Тоді сповниться фінальне слово: „Книги битія української народу“, що камінь, який відкинули будівничі сего світу, стане каменем угольним нового храму Божого на землі.

До сего завдання мусим готуватися всі по обох боках Збруча, що ділить цілий світ на два табори під гаслом: Ми або вони, Європа або Азія! Мусим тямити, що головна наша справа тепер є будова своєї держави в Києві, або смерть! Тому всі мусим зеднатися до сеї великої ціли, тому не смієм ділитися на старих і молодих, на своїх і чужих, на приятелів і ворогів для самовирізування себе підчас боротьби двох світів. Мусим всі мати перед очима образове зображення нашої минувшини Вячеслава Липинського, що держава — то **четверобік** сили узброваної зброю духа зі списками в руках. Поки рота уставлена в четверобік звертається списками на вні на ворогів, поти держава росте і могутніє. Се є часи нашої держави від Олега до Ярослава Мудрого! Але як списи роти уставленої в четверобік звертаються в нутро на себе в боротьбі за Київ — то держава наша упадає, а вкінці стає добичю Москви. То є часи від смерти Ярослава, коли князі стали „про малое великое мовити“ і той гріх повторяється між провідниками нашої нації до нинішнього дня!

Тому звертаюся до Тебе, Дорога Молоде, бо я хоч належу віком до старшого покоління, але серцем я належу до тих, що прийдуть, себто до Вас, будівничі майбутности, приготуйтеся до великої хвилі, яка може прийти кожного року, готуйтеся тяжкою працею над собою, аби стати користними для будови держави. Кождий з вас в кождий день у вечір **запитай себе**, що зробив ти нині для самодосконалення себе на корисну одиницю своєї нації з почуттям обовязку, яка готова і уміє робити кожду працю, потрібну для будови держави. Коли не научився ти нічого того дня, то сей день твого життя роздерта карта і викинута з книги нації, бо до великої хвилі треба готуватися по лінії найбільшого опору. Тому вирви зі свого серця руїнні інстинкти, а розвивай державнотворчі прикмети для воскресення своєї нації, для удер-

жання нового ладу на сході Європи, для захищення європейської культури від заливу орди.

Не губи свого життя на маловажні і недоцільні атенати, не розкидай його на малі річи, себто на сварку зі старими „трупами“, свого найбільшого скарбу, кажучи „про малое се еликое“ замість заховати сили до великої хвилі і підготувати себе до історичної ролі, до якої покликав Творець світу нашу націю. Як розгубите всі свої сили на малі річи, то нарід прокляне вас за безглуздя, що розтратили Ви всі таланти замість їх помножити для удержання держави, бо не той господар, що збере господарство, а сей що його у своїх руках удержить. А як не удержите його, стративши сили на дрібні чвари і безцільні жертви крові — то прокляття народу буде викидати Ваші кости з могил, що виростуть з Вашої дармо пролітої крові. Та я вірю, що не схочете бути духами руїни, а станете сіллю землі, як підете дорогою, яку вказують творці Молодої України моїми устами.

Амінь амінь говорю Вам, що воскресення прийде. Білим світом високих зірсходить на нашу націю дух Володимира Великого і каже моїми устами сповістити сумним в Україні: Солодко і почесно є для Рідного Краю вмерти, але солодше і почеснійше є для Рідного Краю жити в часі його воскресення і серед бурі і натиску життя його переперти! Тому позмивайте сонні очі ранною росою, підкріпляйте овялі руки, додавайте сили хитливим колінам, черпайте силу з пражерела нашої безсмертної культури і сійте її свідомість, аби виплекати національну гордість і самопошану, одним словом зробіть з народу, який був предметом чужої гри, був пилкою в руках народів — зробіть націю, яка стане підметом, стане угольним каменем нового Божого храму.

А тоді буде даний Вам вінець замість попелу, замість плачу елей радощів, замість сумовитого серця — одежа слави. І назвуть вас світичами нового життя сильними в справедливості, а нашу Україну найкращою піснею в молитві світу до Бога — амінь!

